

Veštačenje i identifikacija falsifikovanih vozila

Željko Petrić

doc. dr, Agencija za usluge u saobraćaju „Autosaobraćaj“ Brčko distrikt, Brčko, Bosna i Hercegovina, autosaoobračaj@hotmail.com

Sažetak: U radu su prikazane osnovne identifikacije motornih vozila i naveden je jedan broj konkretnih primera iz prakse. Istaknut je značaj ažurnog vođenja dokumentacije i doslednog i upornog rada na poslovima identifikacije vozila.

Ključne riječi: identifikacija, motorna vozila...

Primljen / Received: 9. septembar 2016. / September 4, 2016

Prihvaćen / Accepted: 16. septembar 2016. / September 16, 2016

UVOD

Pod identifikacijom se podrazumeva utvrđivanje istovetnosti predmetnog (pregledanog) vozila sa pratećom dokumentacijom, fakturom, saobraćajnom dozvolom, oznakama na vozilu i dr.

Do '70-tih godina identifikacija nije bila toliko interesantna ali usled porasta broja modela, raznovrsnosti opreme, a posebno kriminala od 18.XII 1975. na nivou Interpola uvodi se jedinstvena nomenklatura za identifikaciju vozila. Njen današnji značaj se naročito ističe prilikom poslova oko naplate i likvidacije šteta nastalih usled rizika u osiguranju (saobraćajne nezgode, požari, lomovi, havarije i sl.).

Raspadom SSSR-a započinju procesi slobodnijeg protoka ljudi i roba u svim zemljama istočnog bloka.

Liberalizacija sa sobom donosi i negativne posledice, a u prvom redu porast kriminala svih vrsta. Između ostalog, u ovim zemljama dolazi do drastičnog porasta broja ukradenih i krivotvorenih vozila. U cilju rešavanja problema „nelegalnih vozila“ u nekim zemljama se uvode preventivne mere radi sprečavanja ovih negativnih pojava.

Trenutno se u zemljama kao što su Češka, Slovačka, Mađarska, Litvanija, Rumunija, Bugarska itd., vrše obavezni pregledi regularnosti vozila. Logično je očekivati da će se i u BiH, kao i Srbiji u skorijoj budućnosti uvesti obavezni pregledi identifikacije vozila posebno kada se radi o polovnim vozilima iz uvoza.

Falsifikatori su razvili razne tehnike krivotvorenja oznaka na vozilima. Uglavnom se falsifikuju glavni identifikacione oznake vozila, broj motora i broj šasije. Praksa je pokazala da su, u pomenutim zemljama (verovatno je i kod nas slična situacija), najinteresantnija vozila za krivotvorenje vozila marke Volkswagen, Audi, BMW i Mercedes.

CILJEVI IDENTIFIKACIJE

Važnost identifikacije se očituje u sledećem:

- Utvrđivanje identiteta vozila
- Utvrđivanje vlasništva
- Za potrebe osiguravajućih društava, odnosno: Vrsta i namena vozila; Marka, tip i poreklo vozila; Bitni podaci o vozilu kao što su snaga, boja, stanje km sata, oprema ...: Opšte stanje vozila ...

Identifikacija započinje upoređenjem podataka iz računa i iz saobraćajne dozvole

Identifikacioni broj VIN ISO 4030 – 1983

Kod PMV se sastoji od kombinacije 17 slova i cifara koje su utisnute na karoseriji. (ne na šasiji kako piše u našim propisima) Nalaze se na različitim mestima koja su teško deformabilna u jednom redu, lučno ili izuzetno u više redova, koje određuje proizvođač ali prema Međunarodnim standardima. Odnosi se na motorna i priključna vozila, motorcikle i mopede

Identifikacioni broj se sastoji od tri grupe oznaka:

- I GRUPA – **WMI** oznaka se sastoji od 3 znaka - poreklo.
 1. znak označava Kontinent gde je vozilo proizvedeno (slovo ili broj),
 2. znak označava državu gde je proizvedeno vozilo, i
 3. znak označava proizvođača vozila.
- II GRUPA - **VDS** oznaka se sastoji od 6 znakova (slova, brojevi i nula) – osnovne karakteristike vozila.
- III GRUPA - **VIS** oznaka se sastoji od 8 znakova (slova, brojevi i nula) – gde i kada je sastavljeno i serijski broj vozila.

Ovo su osnove za utvrđivanje identiteta vozila i važne su za državu, sudstvo, osiguravača i osiguranike (tehnički pregled i veštaci, procenitelji...).

Lokacija identifikacionog broja

prema marki i tipu vozila kao i godištu proizvodnje postoji tačno utvrđeno mesto gde se nalazi osnovni identifikacioni broj. Postoje i pomoćni identifikacioni brojevi:

- Pomoćni broj na kontrolnoj pločici sa tačno utvrđenom lokacijom
- Pomoćni broj ispisan bar-code om, koji se identifikuje preko optičkog čitača.

Pored gore navedenih koji su propisani od strane Interpola. Domaće zakonodavstvo (Pravilnik o registraciji motornih i priključnih vozila) propisuje da se vodi računa i o broju motora koji je utisnut na bloku obično sa jedne od strana.

Prihvatanjem Međunarodnih standarda u ovoj oblasti u budućnosti broj motora neće biti aktuelan u domaćem Zakonodavstvu.

Osnovni problemi u vezi sa identifikacionim brojem

osnovni problemi u vezi sa identifikacionim brojem nastaju:

- **Prilikom registracije NOVOG vozila.** Ovaj problem je rešen preko "TYPEN EKENNUNG für PKW - EURO-TAX" kataloga koji uvažava Međunarodnu standardizaciju i koji rešava problem NAČINA ISPISA i MESTO na karoseriji, a broj motora se može naći u sistemu AUDATEX. Značaj ova dva izvora podataka nastaje na liniji tehničkog pregleda, prilikom procene oštećenja i prilikom veštačenja.
- **Prilikom promene vlasnika** polovnih vozila. Nastaje situacija da se originalni račun o kupovini vozila nalazi u Policiji a vlasnik vozila i novi vlasnik polovnog vozila raspolažu saobraćajnom dozvolom koja je original ili falsifikat i sa vozilom na kome se nalaze identifikacioni brojevi koji su original ili falsifikat.

1. korak je VIZUELNA VERIFIKACIJA IDENTITETA, tj. upoređivanje podataka iz dokumenta i sa vozila

2. korak je VERIFIKACIJA STATUSA vozila, kroz organizovanje Policijske šalterske službe za građane koje bi na zahtev izdavalo potvrdu o tome da li se vozilo nalazi na Internoj i Interpolovoj listi ukradenih vozila.

3. korak je da se ukoliko u toku postupka verifikacije identiteta vozila uoči potencijalni problem zainteresovana strana obrati ekspertu za ovu oblast.

Prilikom otkrivene manipulacije sa identifikacionim brojem, vozilom i dokumentacijom nastaju oduzimanje vozila i poništavanje registracije, i nastaju sledeći problemi:

- Pitanje vlasništva vozila
- Pitanje pretrpljene štete
- Pitanje naknade pretrpljene štete
- Pitanje zakonske odgovornosti u lancu: prodavac, kupac, lice na TP, SUP koji registruje vozilo, prodavac polovnog, kupac polovnog...

Obavezna literatura je:

- "TYPEN EKENNUNG für PKW EURO-TAX"
- Superschwacke – Eurotaxschwacke
- AUDATEX katalog
- Katalog cena AMSJ
- Mape vozila proizvođača
- Publikovani priručnici za identifikaciju vozila

Budući da ni jedan izvor ne pruža uvek potpunu mogućnost identifikacije neophodan je stalni rad na praćenju i ažuriranju sopstvene baze podataka.

TEHNOLOGIJA RADA IDENTIFIKACIJE VOZILA

Postupak identifikacije vozila se odvija kroz tri međusobno povezana procesa: ispitivanje dokumenata, ispitivanje vozila i računarske obrade podataka (slika 1.). Ispitivanjem vozila se utvrđuju i proveravaju njegove jedinstvene identifikacione oznake-identifikatori.

Slika 1. Tehnologija identifikacije vozila

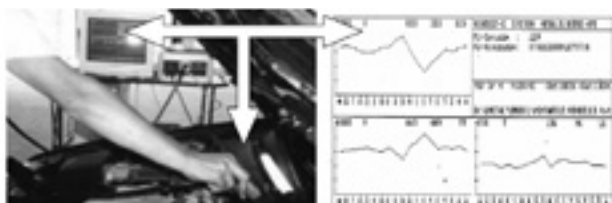
Utvrđuje se i da li je na vozilu bilo nedozvoljenih „radova” i slično. Identifikatori su po svojoj važnosti podeljeni u tri grupe: primarni, sekundarni i tercijarni. Najveća pažnja se poklanja primarnim identifikatorima (broj šasije i broj motora) jer oni direktno identifikuju predmetno vozilo. Proces ispitivanja kombinuje detaljan vizuelni pregled vozila i upotrebu sofisticirane merne tehnike.

Vizuelnim pregledom se dolazi do odgovora na pitanja kao što su:

- da li izgled i mesto postavljanja broja motora i šasije odgovara fabrički predviđenom stanju?
- da li su spojevi nosećeg elementa broja šasije fabrički?
- da li su podaci na primarnim i sekundarnim identifikatorima podudarni?
- da li dodatna oprema i enterijer vozila odgovaraju fabričkoj izvedbi modela vozila?...

U toku ispitivanja vozila koriste se razni merni uređaji i alati, kao što su:

VINTEST - služi za fizičku proveru ispravnosti broja šasije (slika 2.). Uređaj radi na principu magnetne rezonance i ima primenu kod vozila sa čeličnom karoserijom. Mernom glavom se skeniraju svi karakteri broja šasije. Rezultati merenja se prikazuju na ekranu i vrlo lako se vrši pregled ispravnosti karaktera.

Slika 2. Merni uređaj Vintest

MICROSCAN - otkriva skrivene varove na karoseriji. Radi na principu promene napona vrtložnih struja pri nailasku na nehomogene zone u materijalu odnosno pri nailasku na zone varova i deformacija. Ovim uređajem se se istovremeno meri i debljina sloja farbe. Zbog toga je on vrlo efikasan za otkrivanje zone gde je izvršeno zavarivanje-gitovanje-farbanje.

Slika 3. Merni uređaj Mikroscan

CARSCOPE - otkriva da li je vozilo naknadno farban. Radi na ultrazvučnom principu i meri debljinu sloja farbe (rastojanje od merne glave do metala-lima). Poređenjem izmerene vrednosti sa fabričkim podatkom za debljinu sloja farbe lako se dolazi do zaključka da li je ispitivani element karoserije naknadno farban.

Slika 4. Merni uređaj za merenje debljine farbe

KAMERA sa savitljivim držačem i lampom-pomaže pri vizuelnom pregledu nepristupačnih mesta na vozilu (pregled broja motora, vizuelno otkrivanje nedozvoljenih „radova“ na karoseriji i slično). Koristi se kao osnovni alat za fotodokumentovanje ispitivanja.

Slika 5. Mikro kamera

Slika 6. Ispitivanje dokumenata

Ispitivanje dokumenata se vrši pomoću specijalnog skenera koji predstavlja izvršni organ programa za proveru ispravnosti dokumenata - DOCUSCAN. U bazi programa se nalaze specimeni gotovo svih postojećih saobraćajnih dokumenata na svetu. Proverom se direktno vrši poređenje ispitivanog dokumenta sa specimenom. Zavisno od dokumenta koji se ispituje odnosno od nivoa njegove zaštite

(kvantiteta skrivenih-zaštitnih oznaka dokumenta) program nas vodi kroz potreban broj provera tog dokumenta pri čemu se nedvosmisleno utvrđuje njegova autentičnost, prikazano na slici br.6

Računarska obrada podataka podrazumeva korišćenje programskog paketa koji obezbeđuje efikasno odvijanje procesa identifikacije. Programi su podržani snažnim bazama podataka za vozila i njihova dokumenta. Baze se ažuriraju svakih šest mesec

U tabeli br.1. prikazani su odgovori ispitivanja dokumenata.

Tabela 1. Ocena ispitivanja dokumenata

ocena	opis
A	vozilo i dokumenta su u redu
B	vozilo je u redu, ali neki identifikatori se ne mogu očitati (kvarovi na br. motora i šasije, nedostaj tipka pločica i slično)
C	vozilo je u redu, ali su u dokumentima nekorektno uneti podaci o vozilu i administrativne greške, namerno smanjivanje vrednosti za snagu i zapremninu motora i slično)
a	neki identifikatori su falsifikovani
b	dokumenta su falsifikovana

* moguće je kvalifikacija izvršiti i kombinovanjem ocena, tako bi npr. ocena A/C značila da su vozilo i saobraćajna dozvola originalni, ali da je u saobraćajnoj dozvoli nekorektno upisan neki podatak.

PRAKTIČNI PRIMERI IDENTIFIKACIJE VOZILA

Falsifikatori su razvili razne tehnike krivotvorenja oznaka na vozilima. Uglavnom se falsifikuju glavni identifikacione oznake vozila, broj motora i broj šasije. Praksa je pokazala da su, u pomenutim zemljama (verovatno je i kod nas slična situacija), najinteresantnija vozila za krivotvorenje vozila marke Volkswagen, Audi, BMW i Mercedes. Na slici 7i 8. je prikazan primer otkrivenog falsifikata broja šasije.

Slika 7. Izgled broja šasijske oznake prije ispitivanja

Slika 8. Izgled broja šasijske oznake nakon ispitivanja

ZAKLJUČAK

U domaćoj praksi postoji niz problema u vezi identifikacije vozila. Na lošu identifikaciju utiče niz faktora od kojih se ističu nepostojanje dovoljno stručnih i ažurnih kataloga i nedovoljno stručna znanja. Posljedice netačne identifikacije u sudskim postupcima i postupcima pred Osiguravajućim kućama nekada padaju na teret vlasnika vozila a nekada na teret Osiguravača. Tako nastaje šteta koju po pravilu neka od strana snosi. Značaj tačne identifikacije je novčano pitanje ali pre svega stručno i principijelno pitanje.

Ovo pitanje ima opšte-društveni karakter. Njime se štite interesi:

1. države -ima interes u smislu ispravnog kategorisanja vozila radi pravilnije naplate taksi (taksa pri uvozu vozila i redovne godišnje takse pri registraciji vozila). Takođe, otkrivanjem nelegalnih vozila (ukradena ili krivotvorena vozila) automatski se smanjuje njihov ukupan broj što utiče na jačanje ugleda zemlje.

2. građana -naši građani najčešće dolaze u posed vozila tako što kupuju polovna vozila. U slučaju da se otkrije da je kupljeno vozilo nelegalno, ono biva oduzeto a kupac-građanin ostaje bez vozila i, vrlo često, bez mogućnosti da povрати uložena sredstva.

3. osiguravajućih kuća -slično državnom interesu, netačni podaci za predmetno vozilo dovode do pogrešnog određivanja visine takse za osiguranje vozila...

LITERATURA

Adamović, Ž., Jovanov, G. (2006). *Dijagnostika putničkih automobila*, Beograd: TEHDIS.

“TYPEN EKENNUNG für PKW EUROTAX”

Superschwacke – Eurotaxschwacke

AUDATEX katalog

Katalog cena AMSJ

Mape vozila proizvođača

Publikovani priručnici za identifikaciju vozila

Audit and identification of counterfeit vehicles

Željko Petrić

PhD, Agency services in traffic «Autosaobraćaj» Brčko District of BiH, Brčko, Bosna i Hercegovina, autosaoobračaj@hotmail.com

Abstract: In this paper the basic elements for vehicles identification are presented. The number of examples from everyday life are also stated. The importance of keeping the documentation up-to date accompanied by hard work on vehicles identification is highlighted

Key words: identification, road vehicles...